

УДК 336.72(477.52)

*Коваленко В.В., доцент, Українська академія банківської справи,
Римарчук Т.І., Ощадний банк*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВКЛАДНИХ ОПЕРАЦІЙ В СИСТЕМІ ОЩАДНОГО БАНКУ

В статті проаналізовано сучасний стан ощадної справи в Сумській області стосовно вкладних операцій. На основі цього аналізу авторами визначено основні напрямки розвитку ощадної справи на регіональному рівні.

Ключові слова: ощадна справа, вкладні операції, інвестиції.

В сучасних економічних дослідженнях мало приділяється уваги ощадній справі. Численні підрозділи економічної науки явно зменшують її важливість сьогодні, в період інвестиційної кризи, коли раціональне використання валютного потенціалу населення набуло особливого значення.

Внутрішній валютний потенціал України зазнав збитків внаслідок значного вивезення грошової маси у доларах США за кордон. За останніми даними, на рахунках в іноземних банках знаходиться від 20 до 30

млрд. дол. США, власники яких – українські громадяни. Крім того, за висновками експертів, у населенні України знаходиться від 10 до 15 млрд. дол. США.

Що стосується гривневої маси, то за даними прес-служби Національного банку України, у тіньовому обіроті перебуває половина готівки в Україні – близько 4 млрд. грн. Значна частина з них могла б бути використана у вигляді кредитних ресурсів.

На наш погляд, в Україні є на сьогоднішній день великий потенціал потенційних інвесторів – фізичних осіб. Однак

найбільшою перешкодою на шляху капіталовкладень з їхнього боку є високий ризик втрати вкладених коштів. Зберігати кошти "у панчосі" не вигідно ні окремим громадянам, ні суспільству, ні державі. Власники коштів при ефективному функціонуванні ощадно-кредитної системи могли б одержувати додатковий прибуток. Однак внаслідок негативних дій трастів, крім матеріальних втрат, у населення виникла недовіра до всіх банківських структур.

Тому важливою умовою успішного розвитку ощадної справи є досягнення забезпечення стійкої довіри з боку населення до банківської системи, зокрема, державного Ощадного банку, де перебуває більше 40 % загального обсягу коштів населення, розташованих в українських банках.

Рішення цієї проблеми вимагає створення багатогранної ефективної системи гарантії внесків громадян. Насамперед, парламент, уряд, керівники фінансових органів і банківських установ повинні усвідомити важливість, доцільність, необхідність розвитку ощадної справи.

Слід зазначити, що внески громадян неоднорідні за економічною природою й особливостями трансформації в кредитні ресурси. Вони поділяються на два основні види депозитів: вклади до запитання і строкові вклади.

Вклади до запитання зручні для клієнтів, що займаються підприємницькою діяльністю, тому що вони дають можливість здійснювати розрахунки без використання готівки; для клієнтів, що одержують через банківську систему заробітну плату, пенсію виникає можливість у будь-який час зняти з рахунка певну суму коштів. Тобто основна функція вкладів до запитання – обслуговування поточного платіжного обороту клієнтів.

Вклади до запитання є нестабільними, і це обмежує можливість їхнього використання банком для позичкових та інвестиційних операцій, тому власникам поточних рахунків виплачується низький депозитний відсоток.

Строкові вклади вигідні для банків, тому що вони можуть користуватися цими депозитами як довгостроковими ресурсами.

Строкові депозити мають визначений термін збереження, при цьому мінімальний внесок, найчастіше, обумовлений. Саме цей вид внеску набув найбільшого поширення у вітчизняній банківській практиці. Він здатний приносити прибуток, що покриває збитки, викликані інфляцією. По ньому виплачується високий відсоток, рівень якого диференціюється залежно від терміну, виду внеску, періоду повідомлення про зняття, загальної динаміки ставок грошового ринку й інших умов.

Строкові вклади не використовуються для здійснення поточних платежів. Якщо вкладник бажає змінити суму внеску (зменшити або збільшити), то він може розірвати депозитну угоду і переоформити свій строковий вклад на нових умовах. При достроковому вилученні коштів із строкового депозиту, власник, зазвичай, позбавляється передбачених угодою відсотків.

Портфель вкладних операцій установ Ощадбанку Сумської області містить у собі поточні рахунки фізичних осіб (вклади до запитання), довгострокові і короткострокові вкладення (строкові вклади).

Оцінюючи портфель за видами внесків, варто зробити висновок, що система Ощадбанку не має привабливості щодо питання інвестування глобальних державних проектів через відсутність у неї стабільного запланованого ресурсного забезпечення.

Цілком логічним є факт низького рівня приросту заощаджень населення Сумської області в установах Ощадбанку.

Свідченням низького рівня життя, відсутності довіри до держави і гарантованості повернення вкладених у банківську систему заощаджень є також дані про розвиток ощадної справи в області, подані в таблиці.

Ощадний банк України діє в загальнонаціональному масштабі і відповідає за ефективну організацію ощадної справи в нашій країні. Банк є і надалі буде залишатися спеціалізованим з погляду чіткого визначення своєї клієнтури (широких верств населення) незалежно від рівня доходів, місця проживання, характеру професійної діяльності, масштабів власності, соціального стану і політичних орієнтацій.

В умовах переходу до ринкової економіки спеціалізація Ощадного банку стосовно залучення заощаджень населення набуває все більш зростаючого значення для формування власного інвестиційного потенціалу. Ощадбанк фактично повинен стати національним ощадно-інвестиційним інститутом, який у своїй діяльності спирається на головні чинники перебудови української економіки – пращо, ініціативу, розсудливість і схильність до заощаджень громадян України.

Особливість подальшого розвитку системи Ощадного банку полягає в об'єднанні його спеціалізації як ощадно-інвестиційного інституту з універсальністю функцій і різноманітністю банківських продуктів і послуг, що надаються клієнтам відповідно до їхніх потреб.

Тому подальшу стратегію розвитку Ощадного банку можна визначити як спеціалізовану у банківській системі та універсальну для клієнтів.

Виходячи із вищевикладеного, функціонування банку на ринку внесків і депозитів можливе за умови розв'язання наступних основних проблем, вирішення яких значною мірою сприятиме удосконаленню діяльності системи Ощадбанку в цій сфері:

- нарощування обсягів різних видів депозитів усіх категорій вкладників;
- забезпечення більшої сталості банківських ресурсів через розвиток ринку внесків і депозитів, що є в свою чергу сегментом ринку капіталів;
- ефективного використання банківської інфраструктури для розвитку даного ринку, що дасть можливість зменшувати витрати на залучення коштів з метою одержання достатнього розміру прибутку.

На наш погляд, основними напрямками розвитку ощадної справи на регіональному рівні є наступні:

Дані про розвиток ощадної справи по відділеннях Ощадбанку Сумської області, станом на 01.01.99 р.

Найменування відділення Ощадбанку	Кількість рахунків на 1000 жителів	Сума внеску на душу населення, грн.	Сума внеску на один рахунок, грн.	Кількість жителів, тис. чол.
Охтирське	1873	13,3	7,12	85,0
Білопільське	1528	11,1	7,24	65,1
Буриньське	1688	5,7	3,37	38,1
Великописарівське	1899	11,0	5,80	28,1
Глухівське	1722	15,0	8,68	70,0
Конотопське	1687	15,2	8,99	143,5
Краснопільське	1375	10,4	7,55	35,1
Кролевецьке	1966	11,8	6,01	49,3
Лебединське	1663	13,8	8,28	61,8
Липоводолинське	1856	10,6	5,71	23,6
Недригайлівське	2012	10,0	4,97	33,8
Путівльське	1439	8,7	6,02	36,4
Роменське	2124	12,5	5,87	101,9
Серединобудське	1852	13,6	7,36	23,3
Сумські (48)	1538	17,2	11,14	362,4
Тростянецьке	1399	8,2	5,88	46,2
Шосткинське	551	3,2	10,01	117,3
Ямпільське	1548	7,3	4,74	33,6

1. Основна питома вага депозитів до запитання, які формують ринок внесків і депозитів і розміщуються в українській банківській системі, належить юридичним особам, тому варто значно більше приділяти увагу розвитку депозитних операцій із населенням. Це дасть можливість краще збалансувати обсяги поточних внесків у структурі депозитного ринку. Адже депозити населення невеликі за розміром, однак значно більші за кількістю і найменш динамічні в порівнянні з відповідними рахунками юридичних осіб. На сьогодні обсяг готівки у населення досить значний, і ті банки, які зможуть запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, отримають у своє розпорядження значні суми додаткових ресурсів.
2. Великі потенційні можливості для нарощування обсягів ринку внесків і депозитів з'являються за умови збільшення масштабів діяльності банку щодо акумуляції коштів вкладників на термінові депозити. Хоча система Ощадного банку останнім часом активізувала цей вид операцій, проте загальне розширення депозитного ринку відбувається переважно за рахунок депозитів до запитання, а не термінових вкладень клієнтів.
3. Особливо ефективним засобом додаткового залучення прибутків індивідуальних вкладників є різноманітні дебетові і кредитні картки, які можна використовувати для оплати товарів і послуг.
4. До напрямків стимулювання розвитку ринку внесків і депозитів варто віднести процентну політику банку. В даний час у цій сфері відсутні які-небудь визначені стійкі схеми. В основному процентна ставка по внесках визначається з кожною конкретною категорією клієнтів на договірних умовах з обліком макроекономічних чинників, що на неї впливають.
5. З огляду на обмежені можливості системи Ощадбанку регулювати депозитний ринок ціновими методами перспективним напрямком удосконалення даного ринку може стати розширення кола депозитних рахунків із різноманітним режимом функціонування, що дасть вкладникам ряд додаткових можливостей щодо використання своїх засобів із прийнятним рівнем прибутків, що, безумовно, повинно сприяти розвитку цього ринку.
Виходячи з вищевикладеного, на наш погляд, доцільно впровадити в установах Ощадного банку України нові види депозитних внесків для населення, при цьому техніко-економічно обґрунтувавши їхню привабливість.

Summary

In the article are considered the questions of development of operations under the contribution saviqn in bank system of Sumy region and way of the given mechanism.